

Lepilová, Květuše

Dar české kultury na předělu tisíciletí

Opera Slavica. 2000, vol. 10, iss. 3, pp. 47-48

ISSN 1211-7676

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/117625>

Access Date: 25. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

citování. Významnou úlohu hraje v životě lužických Srbů náboženská literatura (katolická i protestantská). Proto nepřekvapuje, že je této literatuře věnován samostatný oddíl.

Sborník slouží zároveň jako pramen bibliografických informací. Jsou však roztroušeny zčásti v textu, zčásti v poznámkách pod čarou. Je škoda, že nebyl připojen zvláštní bibliografický oddíl. Texty sborníku byly vydány s pětiletým zpožděním – a tato poznámka má rovněž několikaleté zpoždění od vydání knihy. Jejím cílem je upozornit na tuto publikaci ty zájemce, kteří sorabistickou produkci soustavně nesledují.

Antonín Měšťan

Dar české kultuře na předělu tisíciletí

Jehlička, M.: Lev Tolstoj vypravěč a vizionář. Ústí nad Labem 1999, 222 s.

„...vykladačovo finále, reprezentativní dílo české rusistiky, dar české kultuře na předělu tisíciletí...“, tak označuje J. Janáčková monografii v jejím úvodu. Dva roky před svou osmdesátkou význačný rusista Univerzity Karlovy, docent Miroslav Jehlička, dočkal se okamžiku, kdy mohl potěžit v ruce nejzávažnější součást své tvorby – knihu podle Janáčkové „ojedinělou...čtivou, poučnou a nabádavou“. Stalo se tak i díky vydavateli publikace, ústeckému Ústavu slovansko-germánských studií při UJEP v čele se C. Kučerou.

Vytrvalost vztahu ke klasické ruské literatuře jako stálému zdroji nových myšlenek a inspirace provází M. Jehličku celoživotně. Nad obdivem k Puškinovi vítězí zánění pro L. N. Tolstého. Promítlo se již r. 1958 do stati *Polikuška*, 1962 do stati *Sevastopolské povídky*, 1972 do studie žánru *Otec Sergij* a současně se vršilo do srovnávacích studií *Lev Tolstoj a Slované*, *Lev Tolstoj ve vývoji evropského románu*, *Dostojevského Věčný manžel a Kreutzerova sonáta* aj. Studie provázejí doslovy a předmluvy k vydání Tolstého v Odeonu z let 1975-1990. A tak stále častější oscilace kolem tvorby Tolstého přirozeně směřovala k monografii, kde ke konci 90. let z řady časopiseckých studií i z doslovů ke knihám, jimž věnoval Jehlička svou pozornost editora, zkomponoval autor dílo hodné obdivu. Soubor 17 kapitol obsahuje kromě studií i výsledky monografických bádání, např. o korespondenci Tolstého s jeho ženou *Sbohem a piš častěji*. Žánrovou rozmanitost Tolstého tvorby přináší kapitola o dramatech a filozofii i publicistice.

Jiný je Tolstoj raný, jiný Tolstoj zralého období, jiný Tolstoj pozdní. M. Jehlička však dovede nabídnout komplexní pohled na Tolstého jako osobnost tvůrčí, filozofickou, vizionářskou a mravokárnou, což ostatně vtělil výstižně již do samotného názvu monografie. S tím přirozeně Jehličkův výklad problematiky disponuje i komplexností pohledu na Tolstého realismus jako „realistické obrazy“, jindy jako směr „usvědčující, expresivní“. Jehlička respektuje jinakost navzdory tomu, že zatím neexistuje přesněji definované pojmosloví pro variabilitu a rozrůzněnost realismu jako směru a metody.

Vypravěčský styl Jehličkův není neosobní. Naopak – při kritickém odstupu od komentáře faktu nebo výkladu jevu Jehlička dovede udržet zaujatost podání. Navíc nabízí nejen literárněvědné polemiky na paralelách motivů ruské literatury – Tolstého a Dostojevského, ale i na rusko-francouzských paralelách výkladu např. *Anny Kareninové* a Flaubertova románu *Paní Bovaryová*, na výkladu *Sevastopolských povídek* a Stendhalovy *Kartouzy parmské* aj. Právě sama Jehličkova schopnost vyprávět ze svého úhlu pohledu tak náročné téma, jakým je Tolstoj, vytvořila vztah celých pokolení mladých čtenářů k četbě díla Tolstého díky středoškolským učebnicím ruštiny 60.-80. let, na nichž se Jehlička významně podílel. Jeho komentáře k učebnicím dovedly se blahodárně promítnout i do celostátních učebnic ruštiny s jejich slovenskými mutacemi osmdesátých let. Nezapomenutelné jsou i výklady Tolstého ve vysokoškolských učebních textech, vycházejících z metodologicky promyšlených bádání o Tolstého románu *Vojna a mír*. Epochální význam epopeje se podařilo Jehličkovi prokázat také čtenářům dospívajícím, jejichž obdivný vztah k ruské klasické literatuře má schopnost zrát teprve v adolescenci. Díky přiblížení Andreje, Pierra a Nataši metodou tolstojovské antiteze na každé z postav dovedl Jehlička manifestovat i myšlenku Tolstého o tom, že není velikosti tam, kde není prostota, dobro a pravda.

V souladu s názorem A. P. Čechova i T. G. Masaryka a R. Rollanda postihuje Jehlička jednotu Tolstého osobnosti jako filozofa v umění a umělce ve filozofii. I to, že spisovatel zůstal sám sebou, přičemž životní principy jemu vlastní jsou obsaženy již v jeho jinošském deníku. Tak Jehlička analyzuje i Tolstého jako lidskou osobnost především v jeho odpovědi na klíčovou otázku po smyslu života a bytí. (Na otázku, proč žiji a jaký je můj vztah ke světu, Tolstoj nachází jednoduchou odpověď: Nečtiň, co nechceš, aby ti jiní činili.) Vřelý humanismus a povědomí Tolstého evokujícího duchovní sílu a svědomí člověka je ostatně výzvou, již se Jehličkova monografie stává činem na konci tisíciletí a připomínkou v pravý čas.

Jehličkova literárněvědná interpretace se vyznačuje jak schopností postihnout detail ve struktuře textu, tak schopností uchopit celé dílo ve filozofickém nadhledu, a to vše předávat z úhlu pohledu komunikace čtenáře s autorem. K přednostem Jehličkova stylu patřila vždy dovednost vyprávět: náročná témata umí zprostředkovávat nejen jako zasvěcené analýzy, ale i jako čtivé eseje, jak je tomu i v monografii, kterou zcela samozřejmě doprovází ediční a bibliografická poznámka a rejstřík děl Tolstého.

Poučený během totálního nasazení v Německu o vratkosti životních jistot i o potřebě moudrosti, M. Jehlička přijímá život jako dar a svojí laskavostí vstřícně prozaňuje mezilidské vztahy. Což pod úhlem tolstojovského pojetí světa a života, lidské touhy pochopit smysl existence i vyzývat k duchovní síle člověka a jeho svědomí není málo právě v chaosu doby na přelomu. tisíciletí.

Je jen přáním všech žáků, přátel a spolupracovníků Miroslava Jehličky, aby ho tolstojovské téma provázelo nejen myšlenkově, ale aby násobilo i jeho vlastní životní dráhu osudovým štěstím – dožívat se vysokého věku ve tvůrčím zápalu.

Květuše Lepilová